

SEKULARIZACIJA KAO IZAZOV NOVOJ EVANGELIZACIJI I KATEHEZI

Ante Mrvelj, Split

UDK: 23/28 : 008
Stručni članak

Sažetak

Kršćanstvo kao vjera i religija gube povijesni utjecaj u modernoj kulturi zapadne Europe. Proces sekularizacije, različiti oblici ateizma, religijski pluralizam, očito su učinili svoje i još uvijek čine!

U crkvenom životu moderne Europe sudjeluje manjina, dok se kod većine osjeća raskol kako između vjere i kulture, tako i između vjere i življenja. Stoga Crkva na kraju XX. stoljeća treba biti spremna i osposobljena za "novu" ili "drugu" evangelizaciju, a time i metodološki drugačiju katehezu!

Druga evangelizacija i drugačija katehizacija ne znači i drugo ili drugačije Evandjelje! Evandjelje je primjenjivo u svakoj civilizaciji i djelotvorno u svim kulturama. Kršćanstvo se ne može postovjetiti niti s jednom određenom kulturom, ali tse reba utjeloviti u sve kulture! Zadaća Crkve je ponovno utjelovljenje kršćanstva u suvremenu europsku kulturu!

UVOD

Postoje određene vrijednosti i ne-vrijednosti koje su zajedničke zapadnoj civilizaciji općenito, pa tako i Europi. Ozbiljna ne-vrednota koja je već desetljećima prisutna u Europi, posebno Zapadnoj, jest stil življenja "kao da Boga nema". Europa danas velikim dijelom živi u odsutnosti i negiranju Boga. Sekularizacija i ateizam, kako u teoriji tako i u praksi, ostavljaju ozbiljan pečat na duhovni život suvremenog čovjeka.¹

Nije mali broj onih, posebno među mladeži, koji se pitaju: koje značenje uopće ima vjera u današnjem modernom društvu i vremenu? To pitanje postavljaju i oni koji se osjećaju "u manjini" zbog svojega čvrstog vjerskog stava u današnjem svjetonazorski pluralističkom društvu, iako znaju da i ona "većina" barem službeno ispovijeda neku od kršćanskih vjeroispovijesti.

Stvarnost je da kršćanska vjera u današnjoj modernoj kulturi gubi svoj utjecaj na društvo, posebno na mladež. Mladi svijet zapadne kulture sve više živi i djeluje kao "razumna životinja", iako uporno traže "novi" smisao življenja. Proces sekularizacije ili, još bolje, aktivna sekularizacija, očito čini svoje i kod onih koji bi htjeli vjerovati. Sve prisutniji pluralizam

¹ Usp. Vijeće biskupskih konferencija Europe, *Evangelizirati "sekulariziranu" Europu*. Šesti simpozij europskih biskupa, Rim, 7-11. listopada 1985, KS, Zagreb 1986, str. 24.

koji se nudi, "dobar" je put da mladu osobu dovede do lagodne indiferentnosti,² odnosno do vjerske nezrelosti i ravnodušnosti.

Riječ je očito o nedostatku vjere kod suvremenog čovjeka koji je bio vjernik ili se još uvijek smatra vjernikom. Ali, pred svojim religioznim indiferentizmom, pred svojom duhovnom "tupošću", pred nekim stanjem kao u "komi", čovjek se osjeća umornim, zasićenim, čak imunim na Božju riječ. A pravi lijek tome jest baš svemoćna snaga Božje riječi! Potrebno je otkriti stvarnu moć Božje riječi jer, kako veli sv. Pavao: "Vjera dolazi od slušanja",³ što znači da čovjek "slušanjem Riječi dolazi do vjere".⁴

Crkva kao zajednica i Crkva kao zajedništvo crkava treba služiti Riječi preko "nove ili "druge" evangelizacije i kateheze, s ciljem čovjekova rasta i dozrijevanja u vjeri.

1. PROBLEMI KOJI TIŠTE MLADEŽ

Mladež ne bi bila mladež kada ne bi prsvjedovala protiv svakoga i svačega. Bune se protiv ponižavanja, protiv diskriminacije, protiv kolonizacija, protiv "zasićenog" društva. Ljuti su na roditelje, nastavnike, svećenike. Misle da svi oni s njima manipuliraju i zato sve dovode u pitanje: školu i autoritet, programe i strukture, vjeru i moral, grijeh i milost!

U isto vrijeme ta ista mladež stavlja na prvo mjesto čitav niz vrijednosti koje, istina, nalazimo i u Evandelju i u kršćanskoj predaji. Riječ je o smislu mladeži za istinitost, za pravednost, za pomoć drugima. Imaju sposobnost suosjećanja s drugima, poštivaju čovjeka, odbacuju "osrednjost", zastupaju mir, i slično.

Razumije se da u tim prosvjedima i zahtjevima mladeži nije sve novo niti sve valjano,⁵ ali treba priznati da su vidici svega toga i mladenački i dalekosežni. Mladež je svjesna sebe, svjesna je svoje brojnosti i vrijednosti. Znaju da su "nada" budućnosti, a time i važan faktor unutar ljudskog društva. Iako nam se mlada osoba katkad čini "čudnom" u svojim istupima jer ne mari puno za "standardne okvire", ona ipak u većini slučajeva traži samo svoje mjesto i svoj doprinos u konkretnom društvenom životu. Mladi čovjek ne želi ispaštati pogreške i propuste starijih, stoga je osjetljiv kada stariji iskorištavaju njegovu sponatanu plemenitost i velikodušnost.⁶

² Usp. Zajednička sinoda biskupija Savezne Republike Njemačke, Vjeronauk u školi, KSC, Zagreb 1995, str. 31.

³ Rim 10,17.

⁴ *Apostolski nagovor "Evangeli nuntiandi" (EN) Njegove svetosti pape Pavla VI. episkopatu, kleru i vjernicima cijele Crkve o evangelizaciji u suvremenom svijetu*, KS, Zagreb 1976.

⁵ Usp. Švicarski biskupi, *Crkva i mladež danas*, KS, Zagreb 1969, str. 6.

⁶ Usp. Biskupska sinoda, *Današnja katehizacija, posebno djece i mladih. Poruka narodu Božjem*, Dokument V. biskupske sinode, Rim 1977, br. 3. u: *Katehizacija suvremenih selilaca*, KS, Zagreb 1978, str. 12.

Zato je važno da odrasli stupe u dijalog s mladeži bez ikakvih predrasuda. Mladež ne odbacuje sve! Ne odbacuje recimo, društvo, nego određeni tip društva, ne odbacuje kulturu i obrazovanje, nego usiljenost kulture i nametnuti program u obrazovanju. Mlada osoba ne odbacuje autoritet, ali nije za svaki autoritet! Odbacuje neprimjerni, a prihvaća istinski, nepatvoreni i sponatani autoritet. Cijeni autoritet kroz služenje.⁷ Mlada osoba ne odbacuje vjeru, ali je protiv siromaštva osjećaja u vjeri i religiji. Kod mladeži se krije pritajena potreba za nadnaravnim vrijednostima i tiha čežnja vjere za apsolutnim, za Bogom.

Stoga se od roditelja, nastavnika, svećenika, ustanova, Crkve, traži da budu više na pomoć mladeži, a manje optužuju mladež. Mlada osoba ima ono "šesto osjetilo" koje ju ne vara i preko kojega osjeti tko je istinski s njom i za nju. Jasno, to ne znači upasti u zabludu pa prilagoditi poruku spasenja mladeži na teološki neprihvatljiv način. To ne! Ali, to "novo" duhovno držanje prema mladeži zahtijeva poštivanje osobnosti mlade osobe koja, unatoč idejama koje su često čudne ušima naviknutim tradiciji, ipak ima što poručiti današnjem svijetu. Nužno je također polaziti od vrijednosti koje mladež voli i cijeni, a na odgovorima je pokazati im da će baš te vrijednosti naći u Evanđelju, kao i niz drugih odgovora koje traže. Jednako je važno poštivati i osobne slobodne odluke mladeži, odluke svake pojedine savjesti, kao i nužnost suradnje s mladeži.⁸

Rečeno drugim riječima, mladež želi iamti udio u svemu, pa tako i u "svojoj župi, u "svojoj" crkvi, u "svom" odgoju. Oni znaju da su na neki način "znaci vremena" okrenuti prema budućnosti, prema obnovi, prema nadanjima. No to ne znači ne reći mladeži da je svijet postojao i prije njih i da je civilizacija izrasla iz rada onih koji su živjeli prije njih. Dapače, terba im reći da čovjek postaje bogatiji ako se služi i stečenim iskustvima drugih. Razumije se, i na duhovnom polju.

2. SEKULARIZACIJA KAO NOVA STVARNOST

Obično se kaže da je zapadna kultura moderna kultura. međutim, naziv "moderan" je po sebi ipak samo naziv i ne mora odmah značiti i modernu kulturu. Tim više što je pojam "moderan" po svojoj naravi pojam suprotstavljanja i opiranja. On često u sebi ima ideološki naboj ako u sebe uključuje tezu prema kojoj bi sve novo trebalo biti i kvalitativno bolje.

⁷ Usp. M. Szentmartoni, *Svijet mladih. Psihološka studija*, FTI, Zagreb 1989, str. 235-236; Ž. Bezić, *Razvojni put mladih. Djetinjstvo i mladost*, UPT Đakovo 1989, str. 147-148.

⁸ Usp. C. Bucciarelli, *Realtà giovanile e catechesi. 1. Motivazioni fondamentali*, LDC, Leumann (To), 1973, str. 15-20; C. Milanesi, *La condizione giovanile nella società italiana*, u: Note di Pastorale giovanile, LDC, Leumann (To), 6-7, 1971, str. 10-27; Švicarski biskupi, *Crkva i mladež danas*, nav. dj., str. 9-11.

Zato termin "moderan" ili "moderno" ne može biti neka etiketa samo tek tako priljepljena posljednjim desetljećima. ovaj pojam u sebe uključuje tek određenu promjenu ili preobrazbu u sveukupnoj kulturi. Misli se na čovjekov odnos prema prirodi, prema ljudima, prema shvaćanju "božanskoga". Moderna kultura označava radikalnu promjenu prvo kod zapadnog čovjeka, a onda i kod zapadne kulture koja svoje korijenje ima u sredovjekovnoj kulturi. Moderna kultura je u biti posljedica novog pogleda na svijet.⁹

Na temelju određenih studija o modernoj kulturi moguće je govoriti o četiri izrazite promjene koje daju pečat zapadnoj modernoj kulturi. Riječ je o: racionalnosti empirijskih znanosti, autonomiji civilnoga, tehnološkoj revoluciji i sekularizaciji mišljenja.¹⁰

2. 1. Znanstvena racionalnost

Riječ je o racionalnosti empirijskih znanosti! Može se reći da svijet danas živi određenu neovisnost o bilo kome i o bilo čemu. Cijeli svijet je jedna neovisna realnost. Ta neovisnost je posebno prisutna kod današnjeg čovjeka i današnje kulture. Gotovo čitav svijet djeluje po vlastitim zakonima i uzročnim vezama. Utjecajem modernih znanosti čovjek i svijet postupno su gubili svoja božanska i sakralna obilježja. Čovjek je sve više postojao na "ti" s humanističkim, ali i drugim znanostima. Zakoni, strukture, autoriteti, koji su se manje ili više temeljili na dojučerašnjim vjersko-kršćanskim tumačenjima, gube na vrijednosti, a na prvo mjesto "izbija" ljudska sposobnost i kreativnost koja nastoji zagospodariti nad kulturom i poviješću. Umjesto Božje intervencije kao uzročnost svemu, čovjek je postao prvi i odgovorni. Ništa se više ne pripisuje Bogu, nego čovjeku!

Dakle, apsolutna se važnost daje znanstvenoj eksploziji svijeta i prirode. "Znanstveno" je postalo sinonim racionalno-empirijskog približavanja prakticiranog u modernim znanostima. Metafizičko ili Božansko ostalo je po strani. Stoga bi se moglo reći da su moderne znanosti, metodološki, postale "bez-božne".¹¹ Naime svojim pristupom čovjeku, moderne znanosti uzdižu čovjeka kao odgovornog za sve: od prirode i društva do političke vjere. One svijet prikazuju kao prostor gdje čovjek humanizira i sebe i dotični svijet.

⁹ Usp. J. Gevaert, *Catechesi e cultura contemporanea*, LDC, Leumann (To)1993, str. 50.

¹⁰ Usp. *Documento-base per ill convegno pastorale, Evangelizzazione e promozione umana*, LDC, Leumann (To)1975, br. 5; EN br. 55; J. Gevaert, *Catechesi e cultura...*, nav. dj., str. 51. Isti autor u svome drugom djelu govori o sekularizaciji kao kulturnom fenomenu, kao ideologiji, i kao znaku procesa unutar kršćanstva. Usp. Isti, *Esperienza umana e annuncio cristiano*, LDC, Leumann (To) 1975, str. 12.

¹¹ Bolje je reći "bez-božne" ili "ne-božne" u odnosu na druge slične termine, jer ćemo tako izbjeći i samu pomisao da ateizam ili bezboštvo, dakle odbacivanje Boga, ima bilo kakave veze sa znanostu ili znanstvenim...!

Ova znanstvena racionalizacija proširila se na sve što se u svijetu može promatrati. Protegla se na sve realnosti humanističkih znanosti. Primjenjena je ili se primjenjuje na svim kulturnim vidovima religije, počevši od Biblije i povijesti kršćanstva, pa sve do religioznog prakticanja. Stoga je logično da je sve to ostavilo velike posljedice na čovjeka i svijet i da je nastala neka nova kultura u kojoj religiozni faktor ne igra nikakvu ulogu. Tako je nastao određeni dualizam između kulture i religije. Nastala je nova kultura u ljudskoj povijesti. Spomenuti dualizam ponajprije je plod novoga shvaćanja svijeta, a ne plod neke (Descartesove) filozofije. Tako je zapadnim svijetom zavladao moderna kultura, racionalno-znanstvena kultura, koja se poistovjetila s objektivnošću i nametnula kao objektivna istina.¹² Logično je da se kao takva nametnula i na religioznom i vjerskom planu.

2. 2. Civilna autonomija društva

Druga značajka današnje moderne kulture je autonomija "civilnoga". Riječ je o prestanku ili odumiranju religioznoga i teokratskog društva i države srednjovjekovnog ustrojstva,¹³ i sve veća afirmacija demokratskih društava i država. Sekularizaciji kao ideologiji i jest cilj laicizacija društva unutar civilnog ambijenta u odnosu prema Crkvi i religiji. Povijesni je to proces koji se ukorijenio u zapadnu kulturu s jasnim ciljem potpune neovisnosti društva od Crkve i religioznih organizacija općenito.

Pogledamo li to izbližega, primijetit ćemo da sekularizacija zastupa gledište kako Crkva ne može biti iznad društva ili države, a još manje protiv njih. Ono što sekularizacija "nudi" Crkvi, jest da Crkva postane jedna od tolikih privatnih organizacija koje imaju svoj statut u odnosu prema državi i da ju se kao takvu uvažava i prepoznaje. Crkva se ne bi imala pravo miješati u organizaciju civilne vlasti jer joj ta ovlast i nije dana.

Dakle, civilna autonomija društva u svim njezinim oblicima temeljna je ideja sekularizacije. Građani su mjerilo življenja bez upletanja sa strane bilo koje religije pa bila ona i kršćanska. Teži se pluralističkom društvu gdje glavno mjesto zauzimaju racionalnost i demokratičnost. Crkva i kršćanstvo gube svoju dojučerašnju neupitnu vrijednost u sad novoj "ekonomiji slobodnog tržišta".¹⁴ U današnjem pluralizmu prisutna je ideja i činjenica da pogotovo mladi čovjek ne prihvaća ponudu Crkve i kršćanstva kao jedino ispravno, nego tu ponudu mjeri i uspoređuje s drugim ponudama. Društvo koje se nalazi u stalnom procesu promjena¹⁵

¹² Usp. P. Roqeplo, *Esperienza del mondo: esperienza di Dio?* LDC, Leumann (To) 1972, str. 21-22.

¹³ Misli se na zapadni svijet i zapadnu modernu kulturu, što ne znači da izvan zapadnog svijeta, na dalekom Istoku i u tzv. Trećem svijetu, nema još uvijek društava i država religioznog ustrojstva. Ima ih, a takav im je status uglavnom nametnut...!

¹⁴ Usp. E. Alberich, *Cateshesi e prassi ecclesiale*, LDC, Leumann (To) 1982, str. 43.

¹⁵ Usp. Documento-dase..., *Evangelizzazione e promozione umana*, nav. dj., br. 8-11.

omogućuje osobi modernog vremena da otkrije i spozna i ostale "proizvode", koji su jednako poželjni i uvjerljivi. Ti proizvodi, te ponude su takve naravi da otkrivaju, posebno mladeži, i drugi svijet koji ih okružuje: svijet bez vjere, svijet nevjere.

Svakako je činjenica da se čovjek današnjega sekulariziranog društva nalazi između dva oblika borbi za vlast ili prestiž. S jedne strane je moderno društvo sa svim svojim "modernim rekvizitima", dok je s druge strane Crkva i kršćanstvo sa svojom ljestvicom vrednota. Rezultat borbe je sve prisutnija nevjera kao realnost suvremenoga svijeta i vremena u kojem živimo.

2. 3. Tehnološka racionalnost

Tehnološka racionalnost vezana je uz tehnološku revoluciju. Naime, unutar demokratskog i slobodnog društva čovjeku se danas nude i značajni uspjesi u okviru tehnološkog razvitka. Sekularizacija je uspjela nametnuti i svoj znanstveno-tehnološki stav prema svemu što nas okružuje. Čak je i sama priroda pod utjecajem modernih znanosti u znatnoj mjeri izgubila svoje božanske i sakralne atribute. Čovjek ju je na neki način prisvojio jer tehnološkim sredstvima utječe na nju i služi se njome za osobno isticanje i oslobađanje. Ovo znanstveno-tehnološko ostvarivanje jest najveće ostvarivanje u zapadnoj kulturi modernoga vremena.

To je razlog što sekularizirana kultura, koja je u isto vrijeme i tehnološka kultura, smatra čovjeka "odraslim" i "punoljetnim", kojemu ništa sa strane nije nužno i životno potrebno. Poglavitito ne vjera! Dapače, vjera je štetna jer ograničava čovjeka da sebe pripusti sebi i osobno se ostvari.

Ideološki gledano, sekularizirana kultura gleda na čovjekovo ostvarenje kroz osobni čovjekov rad u kontekstu tehnološke civilizacije.

Svi smo svjedoci današnjega vrtoglavog tehnološkog razvoja koji je preplavio svijet i Europu. Po sebi je to dobro jer je na korist općeg čovjekova dobra. Ali u svemu tome ne mogu se ne uočiti i posljedice tijesne povezanosti između znanosti i tehnologije koja se ustalila.¹⁶

Naime, tehnološka racionalnost, iako je po svojoj naravi drukčija od racionalnosti empirijskih znanosti i zato nesvodljiva na njih, ipak je usko vezana s tim znanostima. Njihova međusobna ovisnost je očita. Znanstveni napredak jednim dijelom ovisi o tehnološkom napretku, kao i obratno, ali se međusobno ne poistovjećuju. Jednostavnije rečeno, objekt znanosti je spoznajni napredak, dok je objekt tehnologije transformacija tog napretka. Znanosti je svrha usvojiti nove spoznaje o realnosti dok je svrha tehnologije primijeniti te spoznaje i informacije u stvarni sustav.¹⁷

¹⁶ Usp. J. Ladeière, *I rischi della razionalità. La sfida della scienza e della tecnologia alla cultura*, SEI, Torino 1978, str. 50-51.; J. Gevaert, *Esperienza umana...*, nav. dj., str. 15.

¹⁷ Usp. J. Ladière, *I rischi della razionalità...*, nav. dj., str. 53.

Svakako, moderna kultura u euforiji znanstvenoga i tehnološkog napretka nameće mišljenje da se potpuno ostvarenje, a time i potpuna sreća, nalazi u čovjekovim vlastitim mogućnostima. Religiji, vjeri, metafizici nema mjesta. Ono što je čovjeku nekad pružala vjera, sekularizacija mu to sada nudi preko modernih znanosti i moderne tehnologije.

2. 4. Sekularizacija mišljenja i kulture

Četvrta temeljna značajka današnje zapadne kulture je sekularizacija mišljenja zapadnog čovjeka, a time i njegove kulture. Sekularizacija ima svoju povijest, a u kulturi Zapadne Europe udomaćila se u raznim oblicima. Svoje "izvore" ima u prosvjetiteljstvu, pozitivizmu i marksizmu,¹⁸ a u posljednjim desetljećima i u frojdizmu.¹⁹

Mišljenje je da je termin "sekularizacija" po svojem davnom izvoru, termin kanonskog prava, dakle po svom podrijetlu je crkveni termin koji su kasnije preuzeli povjesničari i sociolozi.²⁰ Pojam "sekularizacija" označuje "prijelaz zapadnog i kršćanskog društva u društvo u kojem su mišljenje, etika i moć izmakli autoritetu religije i temelje se na bitnim svjetovnim principima".²¹ Shvaćena u općem smislu, "sekularizacija" govori da su se unutarne realnosti društva, kulture, prava, institucije, pa i politike, postupno udaljile od religioznog utjecaja djelovanja i postale neovisne. Te realnosti ne ovise više o religioznim kriterijima, nego o kriterijima uspostavljenih razumom, osobito racionalizacijom sredstvaciljevi.²²

Dakle, preobrazba mišljenja i kulture neovisno o kršćanstvu i bilo kojoj drugoj vjeri i religiji daljnja je ideja sekularizacije. Njezina je ideja također izdići čovjeka iznad svega i svakoga. Sekularizacija ne samo da "tumači" svijet i čovjeka suprotno vjeri nego i zamišlja "cjelovita čovjeka" tek onda kad čovjek postigne osobnu zrelost svojim vlastitim snagama. Predstavljajući sebe današnjem čovjeku kao apsolutnoj vrijednosti, dajući time i apsolutnu vrijednost modernističkom shvaćanju svijeta, sekularizacija radikalno zanemaruje Boga i religiju i prelazi na apsolutni

¹⁸ G. M. Cottier, *Ateismo e marxismo*, u: *L' ateismo contemporaneo*, vol. II., Torino 1968, str. 93-127; G. Milanese, *Sociologia della religione*, LDC, Leumann (To) 1973, str. 65-69; G. Girardi, *Marxismo e cristianesimo*, Cittadella, Assisi 1966, str. 239.

¹⁹ Usp. G. Milanese - M. Aletti, *Psicologia della religione*, LDC, Leumann (To) 1966, str. 239.

²⁰ Ako je "sekularizacija" sociološki termin, onda on potječe od M. Webera (1864-1920), koji je s ovim terminom htio podsjetiti na povijesne događaje i sociološke činjenice koje su ukazivale na to da se zapadna civilizacija vidljivo udaljuje od religioznih načela. Usp. G. Milanese, *Sociologia della religione*, nav. dj., str. 77-88.

²¹ J. Gevaert, *Catechesi e cultura contemporanea*, nav. dj., str. 54.

²² Usp. isto. Opširnije o novoj Europi i njezinoj sekulariziranoj kulturi, u: J. L. Schlegel, *La strategia di riconquista della nuova Europa e lo scoglio della secularizzazione*, u: *Concilium*, 28 (1992) 6, str. 137-148.

antropocentrizam.²³ Budući da sekularizacija ima jak utjecaj na mišljenje i kulturu današnjeg čovjeka, a kako je po svojoj naravi ateistička i antimetafizička, ona je za čovjeka utopistička.

Zbog toga svojeg snažnog utjecaja u svim područjima kulture, sekularizacija je prisutna opasnost koja odvodi čovjeka, osobito mladog, od religioznoga, božanskoga, vjerskoga i onoga pozitivno tradicionalnog. Ona je opasnost koja prijeti zapadnom čovjeku da iz svoga mišljenja, kulture i života izbriše Boga i vjeru kao "nešto što ničemu ne služi", a najmanje čovjeku. Takav životni stav odveo bi čovjeka u zaborav, u zastranjenje, u otuđenje...!

3. SLOŽENOST POJMA "SEKULARIZACIJA"

Ipak treba spomenuti da je sam pojam "sekularizacija" po sebi složen, mnogolik, u najmanju ruku dvosmislen.²⁴ Složen je zato što se rabi u različitim prilikama i na različitim područjima, a time i s različitim značenjima, koja se često ne podudaraju. Dakle, pojam "sekularizacije" je nestalan, dvoznačan, a time i neprikladan da bi bio ključni pojam u određivanju realnog stanja prema religiji i kršćanskoj vjeri. Ovaj pojam ili termin tek podsjeća ili upozorava na to da zapadni čovjek živi u sekulariziranom društvu i kulturi. Međutim, ovaj pojam ne nudi ništa konkretno u pogledu osobnih religioznih čina i osobnih stavova prema kršćanskoj vjeri.²⁵ Pojam "sekularizacija" je katkad neutralan, katkad tek opisan, a katkad označava tek uzrok pojave nevjere i napuštanja kršćanstva u Europi.

Pojam "sekularizacija" može se promatrati na dva načina. S jedne strane sekularizaciju možemo promatrati kao pozitivnu, legitimnu, pa čak i spasonosnu.²⁶ Riječ je o sekularizaciji "koja je u sebi opravdano i ispravno nastojanje, nikako nije nespojivo s vjerom odnosno religijom, da se u stvorenju, u svakoj stvari ili događaju otkriju zakoni po kojima se sa stanovitom nezavisnošću ravnaju, u duboku uvjerenju da je te zakone postavio sam Stvoritelj".²⁷ U tom smislu može se govoriti o autonomiji kulture, znanosti i tehnologije.

---

²³ Ovdje trebamo paziti da antropocentrizam ne poistovjetimo, ili čak zamjenimo s antropologijom.

²⁴ Usp. P. Valadier, *Società moderna e religione cristiana*, u: "Il Regno Documenti", 30 (1985) br. 538, str. 590.

²⁵ Usp. G. Danneels, *Evangelizzare l' Europa "secolarizzata"*, u: "Il Regno Documenti", 30 (1985) br. 530, str. 578.

²⁶ Usp. *Dokumenti Drugoga vatikanskog kocila, Pastirska konstitucija "Gaudium et spes"* (GS), o Crkvi u suvremenom svijetu, GK, Zagreb 1970, br. 36; 42; Documento-base..., *Evangelizzazione e promozione umana*, nav. dj., br. 5; J. Geveart, *Esperienza umana e annuncio cristiana*, nav. dj., str. 10-11.

²⁷ EN br. 55.

S druge pak strane, sekularizaciju možemo promatrati doista kao nešto što je negativno, štetno, opasno i nepomirljivo s kršćanskom vjerom. Misli se na sekularizaciju koja prelazi u sekularizam po kojemu se "svijet objašnjava samim sobom i nema potrebe da se obraća na Boga. Bog tako postaje suvišan i samo smeta. Takav sekularizam, da bi priznao čovjekovu moć, na kraju napušta Boga i, štoviše, počinje ga nijekati."²⁸

Tu je početak ateizma, ili bolje, početak novih oblika ateizma u modernoj Europi. Negiranje Boga i u teoriji i praksi, a to je onda odsutnost Boga, kruta je stvarnost života većeg dijela sekularizirane Europe.

4. RAZLIČITI OBLICI ATEIZMA

Dakle, u sprezi s ateističkim sekularizmom, ateizam nam se danas u modernoj Europi nudi u nekoliko oblika, od znanstvenoga i humanističkog ateizma, preko praktičnoga, progresivnoga, pragmatičkoga, do borbenog ateizma.²⁹

Onaj koji je gotovo neiskorjeniv, a time i najopasniji, jest praktični ateizam. On je ona duhovna "tupost" koja traje stoljećima, pa i tisućljećima, budući da ju je još Isus napadao i osuđivao. Praktični ateizam dolazi iz duhovne praznine, koja je danas postala gotovo alternativa vjeri. On je onaj osjećaj za užitkom i prolaznim dobrom odmah i neposredno, bez interesa za temeljnim životnim pitanjima.

Takav ateizam daje žig kulturi i civilizaciji moderne Europe, koja pomalo izgara iznutra. Istina, u modernoj Europi još "tinja" određena otvorenost kršćanskim vrijednostima, no to je više osjećaj praznine i nostalgije za tim vrijednostima negoli istinska otvorenost kršćanstvu i vrijednostima evanđelja.

U svakom slučaju, ateistički sekularizam i napuštanje kršćanskog načela življenja, relanost je moderne Europe. Ta realnost očituje se kod svih uzrasta, napose kod mladeži. Očituje se kod "elite", očituje se kod "rubnih", očituje se u svim kulturnim slojevima i u svim crkvama. U svom pastoralnom i katehetskom djelovanju, Crkva tu činjenicu ne može zanemariti, niti se pred tim "svijetom" može zaustaviti. Oni su obveza i "savjest" Crkve našeg vremena.

---

²⁸ Isto.

²⁹ O raznim oblicima ateizma opširnije u: Vijeće biskupskih konferencija, *Evangelizirati "sekulariziranu" Europu*, nav. dj., str. 24-26; Biskupska sinoda, *Današnja katehizacija posebice djece i mladih*, nav. dj., str. 24; G. Milanese (ur.) *Oggi credono così*, Vol. II., *Approfondimenti*, LDC, Leumann (To) 1981, str. 41-43.

5. ŠTO TREBA ČINITI?

Sve nam to želi reći da Europa na kraju drugoga i početku trećeg tisućljeća, proživljava izvanredne događaje, koji Crkvu potiču na razmišljanje o dovezima i posljedicama tih događaja. Crkva treba uočiti nove putove, nove ponude i metode za "drugu" evangelizaciju, a zatim i katehizaciju nove i drukčije Europe.³⁰

Crkva zatim treba pokazati novu vitalnost i snalažljivost u novim iskustvima modernoga vremena. Prisutni su mentaliteti i ponašanja koja idu za tim da zadovolje vlastite želje i interese u pogledu potpune autonomije pojedinca. Slobodni pojedinac modernog vremena odbija suočiti se s vrijednostima koje se isprepleću s njegovim vlastitim svijetom i obzorom.

Pozitivna strana modernog vremena uvijek je ponovno traženje novih religioznih iskustava različitih oblika koja, istina, nisu uvijek u skladu s autentičnom kršćanskom vjerom. Posebno je mladež sklona novim oblicima religioznosti i sektama sumnjiva podrijetla.³¹ Oni traže zaklon, zaštitu i smisao u sektama, zaobilazeći kršćanstvo kao vjeru i religiju. Stoga je doista prijeko potrebno upitati se: zašto mladež sve to traži više u raznim sektama negoli u crkvama?

Postoje zahtjevna pravila koja su uvjet svakog odgoja, društvenog života i demokracije i trebamo se okrenuti njima. Crkva je pozvana i poslana da modernoj, ali i sekulariziranoj Europi ponovno ponudi jedinoga i objavljenoga Boga u osobi Isusa Krista. Zadaća je Crkve pridizati, ispravljati i liječiti konkretnog čovjeka moderne Europe. Modernom čovjeku potrebna je revalorizacija i disciplina u traženju istine. On to ne može obaviti sam, potrebna mu je pomoć. Potrebna mu je pomoć Crkve i naša pomoć!

6. EVANGELIZACIJA I KATEHEZA

Sekularizirani čovjek Zapadne Europe ima potrebu za novom ili "drugom" evangelizacijom³² i onim što iza nje slijedi, a to je kateheza. No, koliko današnja evangelizacija u Europi trpi od nekakvog nesklada između kerygme, prvog navještanja, i didahè, katehetskog napora vjerskog formiranja, poučavanja i odgajanja? Stvarno stanje zahtijeva kratko pojašnjavanje naziva ili izraza koji se upotrebljavaju unutar opće crkvene prakse, ili još uže, unutar službe riječi.

³⁰ Usp. Biskupska sinoda. Posebni skup za Europu. *Da bismo bili svjedoci Krista koji nas je oslobodio*. Izjava iz Vatikana 1991, KS Zagreb 1992, Dokumentat 97, str. 5-7.

³¹ Usp. Isto str. 9-10; Vijeće biskupskih konferencija Europe, *Evangelizirati "sekulariziranu" Europu*, cit. dj., str. 40-42.

³² Za razliku od prve evangelizacije ili prvog navještanja (=kerygme) koja polazi od ateizma ili agnosticizma.

6.1 Višestruko značenje evangelizacije

Dokumenti II. vatikanskog sabora samu riječ "evangelizacija" predstavljaju od njezina uskog značenja (navještanje Evanđelja nevjernicima), do njezina šireg značenja (evangelizaciju poistovjećuju sa svakim oblikom proročkog djelovanja Crkve).³³

Biskupska sinoda iz 1974. također govori o mnogostrukom značenju riječi "evangelizacija" pa pod tom riječi podrazumijeva svu misionarsku djelatnost Crkve, u bilo kojem se obliku ona obavljala. Evangelizacija, dakle, obuhvaća cijelo poslanje Crkve, posebno onaj evanđeoski navještaj bilo nekršćanima bilo kršćanima, da bi rasli u vjeri.³⁴

Apostolska pobudnica Pape Pavla VI. *Evangelii nuntiandi* potvrđuje svu širinu značenja termina "evangelizacija", njegovu složenost i opseg i veli da je evangelizacija "složen postupak koji uključuje razne elemente: obnovu čovječanstva, svjedočenje, izričiti navještaj, pristanak srca, ulazak u zajednicu, primanje znakova, apostolsko djelovanje".³⁵

Suočiti se s drugom evangelizacijom u modernom društvu znači shvatiti zahtjev promijenjenih uvjeta modernog društva koje nije više obilježeno pripadnošću uz kršćanstvo kao kulturnu i vjesku činjenicu. Nestanak ideološkog jedinstva dolazak društvenoga i kulturnog pluralizma, svijest o vlastitoj slobodi, sve su to razlozi koji otežavaju proces tradicionalne religiozne socijalizacije.

Stoga prihvaćanje nove evangelizacije u Zapadnoj Europi znači prihvatiti izazov sekularizacije kojoj je cilj oslobađanje profanog od skrbništva vjere. Nova evangelizacija znači prihvatiti i izazov pluralizma, dakle činjenicu da se Crkva i kršćanstvo više ne smatraju nespornim vrijednostima. U crkvenom životu moderne Europe sudjeluje manjina, dok se kod većine osjeća "raskol", kako između vjere i kulture, tako i između vjere i življenja.

Crkva na kraju XX. stoljeća treba biti osposobljena za novu evangelizaciju svoga vremena. Treba se usredotočiti na bitno i ponovno otkriti kršćanski identitet na znakovit i aktualan način. Bilo bi pogrešno ići za obnavljanjem Europe prošlosti, ili ponovnog uspostavljanja onoga što je prošlo. Crkva treba otkrivati vlastite kršćanske korijene i uspostavlјati kršćansku kulturu s više ljudskosti. Nova evangelizacija ne znači i "novo

³³ Opširno o terminu "evangelizacija" u dokumentima II. Vatikanskog sabora vidi: D. Grosso, *Evangelizzazione. Senso di un termine*, M Dhavamony (izd.), Evangelization, Roma, Univ. Gregoriana, 1975, str. 21-47. Vidjeti također: E. Alberich, *Catechesi e prassi ecclesiale*, nav. dj., str. 41.

³⁴ Usp. Documento dell'episcopato italiano per la III Assemblea generale del sinodo dei vescovi, *L'evangelizzazione del mondo contemporaneo*, LDC, Leumann (To) 1974, str. 53-54; D. Grasso, *Evangelizzazione. Senso di un termine*, nav. dj., str. 42.

³⁵ EN. br. 24.

evanđelje". Ona je nova zato što je primjenjiva u svakoj civilizaciji, kao što je i Evanđelje djelotvorno u svim kulturama.³⁶

Nova ili druga evangelizacija je u određenom smislu povijesni trenutak poslanja Crkve u današnjem modernom svijetu. Potrebna je ozbiljna mobilnost Crkve da bi preoblikovala značenje svoje prisutnosti općenito u svijetu.

6.2. Identitet i zadatak kateheze

Poslije druge evangelizacije slijedi kateheza koja ima cilj tumačenja i produbljanja vjere kod onih koji su evangelizirani ili ponovno evangelizirani.

Kateheza je jedan od oblika službe riječi sa svojom jasnom specifičnošću. Iako ovdje nemamo nakanu vrtjeti se oko definiranja kateheze,³⁷ niti previše uveličavati različitost u odnosu prema evangelizaciji kojoj jednim dijelom pripada,³⁸ ipak je potrebo dati katehezi njezina točnija određenja.

Danas se ističe potreba da kateheza treba posjedovati i evangelizacijsku dimenziju s obzirom na stvarno stanje ljudi i kulture našega vremena. Iako ne u potpunosti, ipak će kateheza, radi svojega specifičnoga nastupa, uslijediti nakon evangelizacije i nove evangelizacije. Toliki stručnjaci katehetike, a i noviji dokumenti, govore o ulozi kateheze u crkvenoj praksi u širem i užem smislu riječi.³⁹ Idu od užeg smisla kateheze kao "jednostavnog proučavanja formula koje izražavaju vjeru",⁴⁰ do širega, gdje se katehezom smatra općim uvođenjem čovjeka u život kršćanske vjere.⁴¹

U svakom slučaju, katehetska služba u Crkvi vrlo je opsežna, a ostvaruje se u različitim oblicima i u raznolikim konkretnim djelatnostima.

7. KATEHEZA I KULTURA

O odnosu između Evanđelja i kulture, odnosno između kršćanske vjere i kulture, i odnosu između kateheze i kulture ili kultura, počelo se je

³⁶ Usp. Biskupska sinoda posebni skup za Europu, *Da bismo bili svjedoci...*, nav. dj., str. 13; EN br. 19; E. Alberich, *Catechezi e prassi ecclesiale...*, nav. dj., str. 43-44.

³⁷ Definicija kateheze je opširno rasvijetljena u: Sveti zbor za klerike, *Opći katehetski direktorij (OKD)*, KS, Zagreb 1972, Dokumentat 38-39, br. 17, 21-35.

³⁸ Usp. Ivan Pavao II, *Catechesi tradendae (CT)*, *Apostolska pobudnica*, br. 18. Pretisak iz Glasa Koncila, br. 24/1979, Zagreb 1994.

³⁹ Usp. E. Alberich, u: *Religijsko-pedagoško-katehetski Leksikon*, KSC Zagreb 1991, str. 333; Isti, *Catechesi e prassi ecclesiale*, nav. dj., str. 46.

⁴⁰ CT br. 25.

⁴¹ Usp. Isto.

ozbiljno raspravljati tek na Biskupskoj sinodi 1974. koja je opširno raspravljala o evangelizaciji,⁴² a nastavilo se na sinodi 1977, koja je raspravljala o vjerskom odgoju i katehezi.⁴³ O katehezi i kulturi, odnosno kulturama, govori i apostolska pobudnica "Catechesi tradendae", osobito kad govori o terminima "inkulturacija" i "akulturacija" vjere.⁴⁴

Kad se govori o katehezi i kulturi misli se na kulturu u antropološkom i sociološkom značenju. Riječ je o sveobuhvatnom smislu samog termina "kultura" koji se nalazi u dokumentima II. vatikanskog sabora.⁴⁵ Danas se govori o bogatom i složenom odnosu između kršćanske vjere, kateheze i kulture u svijesti Crkve.

Potrebno je istaknuti da se kršćanska vjere ne poistovjećuje ni s jednom određenom kulturom, ali se može "uklopiti" u sve moguće kulture.⁴⁶ Dapače, kršćanska vjera, kao i kršćansko iskustvo, nužno se "utjelovljuje" u kulturu kao važan uvjet da bi se vjera mogla živjeti, a zatim produbiti i dalje širiti. Evangelizacija i katehizacija kultura obuhvaća prvo proces prihvaćanja,⁴⁷ a zatim i proces preoblikovanja ili preobrazbe.⁴⁸

Što se kršćanke vjere tiče u odnosu na kulturu, treba istaknuti da je baš kršćanstvo dalo pečat našoj europskoj kulturi, utisnuvši u nju svijest

---

⁴² Usp. Documento dell'episcopato italiano..., *L'evangelizzazione del mondo contemporaneo*, nav. dj., u: Appendice, str. 55-65.

⁴³ Usp. Dokumentat V. biskupske sinode, Rim 1977, *Današnja katehizacija posebice djece i mladih*, u: Kateheza suvremenih selilaca, nav. dj., str. 9-26, br. 5.

⁴⁴ Ova dva termina: "akulturacija" i "inkulturacija" često se upotrebljavaju kao sinonimi iako je to netočno i neispravno. Usp. CT br. 53 i 93. Ispravno rečeno, "inkulturacija" je proces integracije u vlastiti svijet kulture, dok je "akulturacija" prilagodavanje jedne već "inkulturirane" osobe na neki drugi kulturni sustav. Više o tome, usp. C. Nanni, *Socializzazione, inkulturazione e educazione*, u: "Orientamenti Pedagogici" 25 (1978), str. 651-665; G. Milanese, *Sociologia della religione*, LDC, Leumann (To) 1973, str. 41-61; T. Goffi, *Una fede acculturata nell'oggi*, u: Note di past. Gov., LDC, Leumann (To) 11(1975), str. 5-18; Vijeće biskupskih konferencija Europe, *Evangelizirati "sekulariziranu" Europu*, cit. dj., str. 44-45.

⁴⁵ "Općenito riječ 'kultura' označava sve ono čime čovjek izgrađuje i razvija mnogostruke svoje duševne i tjelesne darove te nastoji da spoznajom i radom sebi podvrgne svijet; čini sve čovječnijim društveni život, i to u obitelji kao i u cijelom građanskom društvu, moralnim napretkom i napretkom institucija; konačno, tokom vremena izražava, saopćuje i čuva u svojim djelima velika duhovna iskustva i težnje da služe napretku mnogih, dapače i cijelog čovječanstva." II. vatikanski koncil, Dokumenti, KS, Zagreb 1970, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes* (GS) o Crkvi u suvremenom svijetu, br. 53.

⁴⁶ Kako sama Crkva, tako i vjera "nije navezana isključivo i nerazdruživo ni na koju rasu ili narodnost, niti uz kakav posebni način života, ni uz kakav stari ili noviji običaj".

⁴⁷ Dokumentat iz Puebla doslovno kaže: "Ono što nije primljeno nije ni otkupljeno", Puebla, *L'evangelizzazione nel presente e nel futuro dell' America Latina*, EMI, Bologna 1979, br. 400.

⁴⁸ "Crkvi naime nije samo do toga da se Evandjelje propovijeda na sve prostranijim područjima svijeta ili sve većem broju novih populacija već također mora težiti da snagom Evandjelja takoreći isprevrne mjerila ljudskog prosuđivanja, ustaljene vrednote, interese, misaona kretanja, ishodišna nadahnuća i životne obrasce koji su unutar ljudskog roda u suprotnosti s Božjom Riječi i njegovim naumom spesenja."

temeljnih vrijednosti za čovjeka i čovječanstvo. Na prvome mjestu je ideja o Bogu suvremenom i transcendentnom koji je ušao u život ljudi, a zatim i novi pojam osobe i čovjekova dostojanstva u različitosti kultura, ljudi i naroda.

Suvremenom su čovjeku neke od tih temeljnih vrijednosti dovedene u pitanje, unatoč tome što im je izvor u kršćanstvu. Te vrijednosti su postale predmetom osporavanja unutar svijesti kako pojedinca tako i grupe.

Stoga je zadaća Crkve pomoći posvjetovljenoj Europi da se prisjeti svoje kršćanske baštine, a onda današnju Europu osposobiti da ponovno mogne odlučivati o vlastitoj budućnosti preko osobe, pouke i poruke Isusa Krista.

Dakle, kršćanka vjera u odnosu na kulturu ima ulogu prokazivanja i pročišćavanja. Snagom Evanđelja vjera "prokazuje i ispravlja prisutnost grijeha u kulturama, pročišćavajući i otklanjajući lažne vrednote".⁴⁹ No budući da je kultura i "sredstvo" za razumijevanje i tumačenje vjere, dijalog između njih ne smije biti jednosmjernan, nego i vjera treba nešto poprimiti od kulture. "Istinsko 'utjelovljenje' vjere preko kulture nije samo 'davanje' nego i primanje."⁵⁰

Ovim se ne želi reći da Evanđelje i vjera trebaju popustiti pred zahtjevima kulture, ali se ne mogu ni odijeliti od kulture u kojoj su povijesno ucijepljeni. Međusobni dijalog je neizbježan. Taj dijalog ne smije ugroziti jasnoću kršćanskih stavova, ali je istina da se treba odvijati u toleranciji i drukčijim uvjerenjima. Tek tada se to može nazvati "susret" između poruke života i moderne europske kulture. Kateheza ne obuhvaća samo pojedince nego i njihove kulture. Dakle, vjerski odgoj pojedinca, a time i njegove kulture, uključuje i inkulturacija vjere u dotičnu kulturu.

7. 1. *Kateheza u sekulariziranom svijetu*

Nakon analize i upoznavanja terena koji zahtijeva poduzetniju novu evangelizaciju i katehizaciju, slijedi pitanje: što je potrebno za katehezu u našem sekulariziranom svijetu? Upit težak, do odgovora još teže! No, svima je jasno da je "rascjep između evanđelja i kulture bez sumnje drama našeg vremena, kao što je bio slučaj i u drugim razdobljima".⁵¹

Ova povijesna činjenica je važna jer nam govori da se je zapadna kultura kroz povijest vezala uz kršćanstvo, a kršćanstvo uz nju. Međutim, niti je danas takva kultura više aktualna, niti je kršćanstvo u njoj sveopće! Otudenost među njima je očita.

Zadaća Crkve je poraditi oko novog utjelovljenja kršćanstva u suvremenu europsku kulturu. Potrebno je pronaći i izreći modernom čovjeku

⁴⁹ Puebla, nav. dj., br. 405.

⁵⁰ Dokumentat V. biskupske sinode, Rim 1977, nav. dj., br. 5.

⁵¹ EN, br. 20.

"razloge vjerovanja" u današnjem svijetu. Na katehetskom polju treba spoznati realnost da je današnji naš svijet postao svjetovni, što znači da i sama katehizacija treba postati "svjetovna", imajući u vidu konkretni svijet ljudi kojima treba ponovno približiti Boga.

Ovo može izgledati pomalo radikalno, ali kao što sadašnje stanje zahtijeva novu ili drugu evangelizaciju, jednako tako zahtijeva i obnovljenu katehezu. Danas se kateheza ne može sastojati samo od velikih sadržaja vjere, nego i od aktualnih i važnih tema koje nameću povijesne i društvene realnosti.⁵² Misli se na teme o miru, slobodi, socijalnoj pravdi, društveno-političkoj odgovornosti, sekularizaciji europske kulture i slično.

Sve su to vrijednosti zapadnih humanizma i naslijeđa koje su i stigle do nas preko kršćanske vjere, da bi ih vjera stalno kroz povijest pročišćavala i obogaćivala. Kateheza treba povezivati ove vrijednosti s njihovim izvorom i tako liječiti posvjetovljenu Europu od njezinih "toksina".

Katehetski dokumenti, papinske pobudnice, stručna literatura, dosta govore o katehetskom naporu u vremenu koje živimo. Dakle, dosta toga se već događa na katehetskom polju djelovanja, no je li to dovoljno i je li to ono bitno? Potrebna su nova sredstva (medij), nova mjesta (od škole do raznih životnih i radnih sredina), nove metode katehiziranja, ali i novi tip osposobljenih svećenika i laika, odnosno evangelizatora i katehista.⁵³

U svakom slučaju Crkva i njezini djelatnici ne mogu u praksi izgledati nemoćni i kasniti pred potrebama vremena, nego se trebaju "pokrenuti" pred svojim vremenom. Čovjek živi, raste i mijenja se tijekom svoga života. Kateheza u sklopu crkvenog djelovanja treba pronalaziti uvijek nove mogućnosti pomaganja pojedincu i grupi da integriraju svoja iskustva s vjerom.

Kateheza, a prema potrebi i druga evangelizacija, treba pomoći sekulariziranoj kulturi da postane kultura, društvo, civilizacija, gdje osoba imati prednost pred stvarima, gdje će etika biti ispred tehnike, ljubav prije propisa i paragrafa, "biti" ispred imati! Sve je to danas potrebno komunicirati i izraziti putem medija i putem svih sredstava priopćavanja u sve strukture modernog europskog društva.⁵⁴

No za uspjeh je važno još nešto, a to je svjedočenje svih kršćana u konkretnom društvenom, profesionalnom i političkom životu. Tako će Crkva i praktično biti "comunio", zajedništvo u Duhu.

⁵² Usp. Conferenza episcopale Italiana, *Il rinnovamento della catechesi*, (RDC), Ediz. Pastoral Italiano, Roma 1970, br. 96.

⁵³ Usp. Alberich, *Orientamenti attuali della catechesi*, LDC, Leuman (To) 1971, str. 103-105; Vijeće biskupskih konferencija Europe, *Evangelizacija "sekularizirane" Europe*, nav. dj., str. 52-53. Više o katehista za katehezu modernog vremena, usp. G. Cionchi, *Catechisti nella comunità*, EDB, Bologna 1979; CEI, *La formazione dei catechisti nella comunità*, EDB, Bologna 1981.

⁵⁴ O vjerskom odgoju u kontekstu suvremene kulture, kao i o općim katehetskim problemima u odnosu na kulturu, više u: J. Gevaert, *Catechesi e cultura contemporanea*, nav. dj., poglavlja III. i IV; OKD, br. 47

7. 2. Crkva - zajednica u Duhu

U sadašnjem povijesnom času potrebno je vrednovati načelo o sudjelovanju cijele Crkve u proročkom poslanju Crkve. Misli se na Crkvu kao proročki narod nadahnut Duhom za Kristovu proročku zadaću. Drugi vatikanski sabor također govori o jednakosti svih članova Crkve "s obzirom na dostojanstvo i na djelovanje zajedničko svim vjernicima u izgradnji Kristova Tijela".⁵⁵ Na taj način do izražaja dolazi Kristova djelatna prisutnost po Duhu Svetomu u cijeloj zajedničarskoj stvarnosti Crkve.

Ovo je moguće i shematski prikazati po obrascu: Krist - ---> Duh crkvena zajednica <-----> službe i karizme.⁵⁶ Ovaj model danas je općenito prihvaćen jer je više u skladu s današnjim pogledom na Crkvu, na dinamiku crkvene riječi i crkveno unutarnje ustrojstvo.

Dakle, crkvena zajednica ne može biti cilj samoj sebi, niti može biti začahurena sama u sebe. Imat će smisao svojega postojanja tek ako bude od koristi čovjeku i svijetu koje treba uvesti u crkvenu Božju obitelj. Dužnost Crkve je voditi računa o povijesnoj stvarnosti svijeta i ljudi, među kojima treba na odgovarajući način svjedočiti i djelovati. Crkveni model danas treba izgledati ovako: Crkva = zajedništvo crkava! Riječ je o nadilaženju uskog gledanja i "provincija" i "biskupija" koje bi imale biti dio jednoga i jedinstvenoga crkvenog organizma. Time bi i riječi vjere poprimile novu dimenziju spomenutoga "utjelovljenja" u kulturu i kulture, s naglašenim ciljem vjernosti čovjeku u njegovoj i našoj povijesnoj realnosti.⁵⁷

U ovakvom modelu Crkve, kao složnom i složenom zajedništvu crkava, i katehizacija treba biti složna i složeno posluživanje Riječi s ciljem rasta i dozrijevanje u vjeri. Takvu katehezu treba prihvatiti, a zatim i izvoditi cijela crkvena zajednica, svaki vjernik prema svojim mogućnostima. Zato se danas sve više govori o pluralističkom poimanju kateheze. Ona se treba izvoditi na različite načine (modele) i u mnogostrukosti služba. Postoji kateheza pastira, redovnika, roditelja, laika, raznih skupina i udruženja, i svi ti oblici imaju svoju osobitost.

Uostalom, prirodno "mjesto ili prostor za katehezu jest kršćanska zajednica. Kateheza nije neka čisto 'individualna' zadaća, nego se uvijek obavlja u okvirima kršćanske zajednice."⁵⁸ No, od te iste zajednice traži se

⁵⁵ II vatikanski koncil, Dokumenti, KS, Zagreb 1970, *Pastoralna konstitucija Lumen gentium*, (LG), br. 32.

⁵⁶ Usp. Y. Congar, *Ministri e comunione ecclesiale*, Dehoniane, Bologna 1973, str. 19; B. Forti, *Laicato*, u: Dizionario Teologico Interdisciplinare, sv., II, Moriotti, Torino 1977, str. 342; E. Alberich, *Catechesi e prassi ecclesiale*, nav. dj., str. 141.

⁵⁷ Usp. EN, br. 62-63.

⁵⁸ Dokumentat V. biskupske sinode, Rim 1977, *Današnja katehizacija...* u: Kateheza suvremenih selilaca, nav. dj., br. 13. Vidjeti također, usp. CT, br. 16.

da ostane vjerna Kristu Učitelju i njegovoj riječi koja je prisutna u Crkvi, kao i Duhu Svetomu i njegovom obnoviteljskom dinamizmu.

7. 3. Crkva - duša modernog društva

Ta i takva Crkva pozvana je da dadne "dušu" današnjem modernom i sekulariziranom društvu. Tu dušu Crkva treba uliti ne odozgo niti izvana, nego iznutra, približavajući se konkretnom današnjem čovjeku. Riječ je o živom i konkretnom sudjelovanju u čovjekovom životu. A za takvo poslanje u današnjoj Europi traži se naša pripremljenost u svakom pogledu. Potrebni su "glasnici" koji su sposobni razumjeti današnjeg posvjetovljenog čovjeka, radovati se u njegovim radostima, tugovati u njegovim mukama, ali i nadati se u ime Boga.

Jesu li za to potrebni sveci? Dobro se je barem prisjetiti da su veliki navjestitelji Evandjelja Europi doista bili sveci...! Naša zajednička zabrinutost treba biti ona Pavlova: "Jao meni ako ne propovijedam Radosne vijesti."⁵⁹ Današnja sekularizirana kultura zahtijeva od svakog kršćanina da se uključi u zajednički zadatak crkvene zajednice. Zadaća nas vjernika je svjedočiti "sekulariziranima" ono što mi živimo, a onda ih pozvati da uđu u našu zajednicu i u naše zajedništvo. To svjedočenje sastoji se u onome: "Dođite i vidite...!"

Kad nam dođu ili kad se nađemo, bitno je jednostavnim riječima i konkretnim primjerima pokušati njima približiti življenje kršćanske vjere i pokazati im što znači biti kršćanin i svjedok Božje riječi. Učinkovita su djela, a ne apstrakcija.⁶⁰

No kako objasniti sekulariziranom čovjeku, posebno mladom, što znači sudjelovati u zajednici Crkve u Duhu? Kako objasniti mladeži sekularizirane europske kulture što znači biti vjernik katolik u današnjem konkretnom svijetu? Zatim, kako Crkva sebe danas treba prepoznati? Na koji način Crkva danas treba biti znak zajedništva, mira i pravde?

Svakako tako treba da stvarno postane zajednica koja govori drugima, ali i zajednica koja sluša druge! Da postane zajednica u kojoj svaki pojedinac ima osobnu odgovornost, ali i podršku drugih. Da postane zajednica koja će biti uz one kojima je potrebna!

Rečeno drugim riječima, Crkva će danas biti prepoznatljiva i djelotvorna samo ako postane zajednica dijaloga, suodgovornosti i služenja!

---

⁵⁹ 1 Kor 9,16.

⁶⁰ Usp. J. Gevaert, *Catechesi e cultura contemporanea*, nav. dj., str. 141-142.

ZAKLJUČAK

Razmišljali smo o kršćansko-vjerskoj realnosti u sekulariziranoj kulturi naše zapadne Europe. Brojne pojave kao: "sekularizacija", "laicizacija", "pozitivni racionalizam" (= 'modernost'), "dekristijanizacija" i slično, zapravo su zajedničke i Istoku i Zapadu, samo se razlikuju u načinu pojavljivanja i načinu kako se Crkva s njima susreće.

Različiti moderni ateizmi koji su zapljusnuli Zapadnu Europu, upozoravaju nas da živimo u suvremenom "postkršćanskom" vremenu koje zahtijeva "novu" ili "drugu" evangelizaciju, a zatim i katehizaciju.

Ove konkretne pojave zahtijevaju i konkretne povijesne zaokrete. Ti povijesni zaokreti su, ili bi trebali biti, opredjeljenje za drugu evangelizaciju i metodološki prikladniju katehizaciju sekulariziranog čovjeka sekulariziranog društva.

Opredijeliti se za takvu evangelizaciju i katehizaciju znači prihvatiti od strane Crkve "izazov" sekularizacije kojoj je cilj osloboditi profano od utjecaja vjere, a time prihvatiti i izazov religioznog pluralizma koji se nudi današnjem čovjeku.

Kako evangelizirati i katehizirati "takvu" Europu u svoj njezinoj živoj stvarnosti? Treba početi od svjedočenja i kršćanske autentičnosti! To je temeljno da bi Radosna vijet postala vjerodostojna. Cijela Crkva je pozvana da se usredotoči na bitno i ponovno otkrije svoj kršćanski identitet i poslanje na kulturno znakovit i aktualna način.

Putem dijaloga, suodgovornosti i slušanja, Crkva može udahnuti dušu današnjem sekulariziranom društvu. Potrebno je približiti se konkretnom čovjeku koji osjeća potrebu da sebi odgovori o vlastitom vjerskom i kršćanskom stavu u vidu vlastite egzistencije. Riječ je o cijelom misaonom procesu čovjeka koji želi otkriti i uočiti kršćansku poruku u sekulariziranom svijetu koji eto, nijeće njezinu utemeljenost.

Jedan flamanski futurolog, Hermann Kahn, upitan koja će po njegovu mišljenju biti glavna čovjekova preokupacija u sljedećih nekoliko deset-ljeća, odgovorio je da će na društvenom planu biti problem kako zemlju učiniti što ugodnijom za čovjekovo življenje, a na osobnom planu bit će pitanje smisla ljudskoga života.⁶¹

Jasno je da je riječ o religiozno vjerskim problemima koji su već postali i stvarni čovjekovi problemi. Čovjek današnje sekularizirane kulture, posebno mladi čovjek, traži nešto drugo i više nego mu konkretna stvarnost nudi. Odgovore na svoja pitanja i traženja očekuje od vjere.. preko Crkve!

---

⁶¹ Usp. J. Gevaert, *Esperienza umana e annuncio cristiano*, nav. dj., str. 6.

SECULARIZATION AS A CHALLENGE TO NEW EVANGELIZATION AND CATECHESIS

Summary

Christianity as faith and as religion is losing its historical influence in modern culture of Western European. The process of secularization, the different forms of atheism, the religious pluralism, these have evidently done and are still doing their work.

The rationality of the empirical sciences, the autonomy of the civilian society, the technological revolution, and the secularization of culture are the changes that have given their stamp to the contemporary western culture. The consequences of today's different man's view of the world stem from them.

Only a minority takes part in the church life of modern Europe, while the majority gives evidence of a split between faith and culture, faith and living. Therefore, at the close of the 20th century, the Church should be ready and qualified for the "new" or the "second" evangelization, and thereby for a catechesis which is methodologically different.

To face it means to understand the demand of the changed conditions of modern society which is no longer marked with affiliation to Christianity as culture and as religious fact.

The second evangelization and a different catechesis does not imply a second or different Gospel! The Gospel is applicable to every civilisation and is effective in all cultures. Christianity cannot be identified with any particular culture, but it should become part of every culture.

The duty of the Church is newly to incarnate Christianity into contemporary European culture. A lot is being done in the pastoral-catechetical field, but is it sufficient and is it the essential thing?